

Колесник Олена Сергіївна,

доктор культурології, доцент, професор кафедри філософії та культурології
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка;

Чернігів,

elenakolesnyk2017@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-0597-6489>

ТИПОЛОГІЯ АНІМАЛІСТИЧНОГО ЖАНРУ В ЛІТЕРАТУРІ

Анімалістичний жанр в літературі, загальною характеристикою якого є зображення тварини в ролі головного (або одного з головних) персонажів, в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. збагачує свої форми та підходи до тлумачення матеріалу. Зокрема, посилюється тенденція інтерпретації способів життя різних видів тварин в якості своєрідних культурних форм, які можуть позиціонуватися як рівноцінні людським культурам. Таким чином анімалістика частково накладається на новий літературний жанр xenofiction, тобто, зображення стилю життя не-людських спільнот.

За ступенем антропоморфізації та за націленістю на певну аудиторію, анімалістичні твори можна поділити на декілька категорій:

1. Документальні або такі, що, в основному, ґрунтуються на реальних фактах. Сюди відносяться спогади авторів-натуралістів про власний досвід спілкування з тваринами. Класикою жанру є книги Дж. Даррелла, та Дж. Херіота.

2. Художнє зображення реального життя диких тварин (в контакті з людьми або без нього). Серед найвідоміших творів цього типу «Біле Ікло» та «Поклик предків» Джека Лондона. Проміжне положення між цим варіантом та попереднім займають оповіді Е. Сетон-Томпсона.

3. Правдиве зображення способу життя певного виду тварин, але з приписуванням персонажам свідомості та духовної культури. Визнаними шедеврами цього типу є «Книга Джунглів» Р. Кіплінга та твори «Чумні пси» Р. Едамса. Інколи цей прийом використовується для одивнення: так, «Остання

родина в Англії» М. Гейга розповідає про людські драми через сприйняття собаки. Подекуди в одному творі можуть переплітатися дві (або більше) сюжетні лінії: «людська» та «тваринна», які вступають у складну взаємодію, створюючи нові сенси (романи про орлів В. Хорвуда).

4. Тварини зображені як такі, що зберігають свої характерні біологічні прикмети, але їхня поведінка є антропоморфізованою. Цікавим прикладом є «Місіс Фрізбі та пацюки НІМХ» Р. О'Брайєна та «Надзвичайний Моріс і його дресировані гризуни» Т. Пратчетта; в обох творах йдеться про розумних пацюків, які створюють нову цивілізацію, однак рішення, якою має бути ця цивілізація, принципово відмінне.

5. Повне олюднення способу життя при збереженні лише деяких видових характеристик. Цей тип тяжіє до казки, а також до героїчної фентезі (цикл «Редволл» Б. Джейка).

Під впливом нових естетичних та ідеологічних течій можна очікувати подальшого урізноманітнення тематики, проблематики та стилістики жанру.